

адже саме якість мовлення свідчить про професійну підготовку педагога, про його особистісну спрямованість та бажання самовдосконалюватися.

Література

1. Вашуленко М. С. Вимоги до фахової мовленнєвої підготовки студентів – майбутніх учителів початкових класів. *Шляхи вдосконалення мовної компетенції сучасного педагога: матеріали регіон. наук.-метод. конф.*, 27 березня 2008 р. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 6–12.

2. Голубовська І. В. Роль комунікативних ознак мовлення у формуванні педагога-професіонала. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/9017>.

3. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. [2-ге вид., допов. і перероб.]. К. : Вища шк., 2004. 422 с.

4. Етика і психологія ділового спілкування : навч.-метод. посіб. для студентів напряму «Документознавство та інформаційна діяльність» / автор-упоряд. К. В. Джеджера. Рівне : РДГУ, 2011. 240 с.

4. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. К. : Каравела, 2005. 352 с.

5. Пінчук Ю. В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навч.-метод. посіб. К. : КНТ, 2015. 160 с.

6. Психологія спілкування. URL : https://pidruchniki.com/83346/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya.

Починкова Марія Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ.
pochinkovam@gmail.com

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ

У результаті контент-аналізу змісту навчальних програм (на прикладі програм навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка») виявлені потенційні можливості формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи на заняттях з дисциплін філологічного циклу. До таких можна віднести дисципліни: «Сучасна українська літературна мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Методика викладання мовно-літературної галузі (українська)», «Культура мовлення з виразним читанням» «Риторика з основами культури мовлення», «Наукове спілкування українською мовою», «Стилістика з основами культури і техніки мовлення» та ін.

Формування критичного мислення у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на заняттях з дисциплін філологічного циклу вимагає застосування специфічних методів і прийомів.

Зосередимось на наступних прийомах: «Плакат думок», «Дискусійне кафе», «Барометр», «Думай, збирайся, ділись», «Акваріум», «ЗаХід», «Прогулянка галереєю», «Мозаїка», «Біографічний вірш».

Розглянемо практику використання деяких з них.

На заняттях з дисциплін філологічного циклу ефективним було використання прийому «ЗаХід», або в літературі ми ще зустрічаємо „таблиця «ЗХД»». Цей прийом допомагає поставити проблемне завдання для всього заняття. «ЗаХід» – це візуальний упорядник, який допомагає студентам організувати інформацію до, у процесі та після вивчення конкретної теми. Оскільки студенти мають підготувати значну кількість теоретичної інформації до практичного заняття, досвід показує, що їм важко її впорядкувати, а така таблиця дозволяє це зробити.

Так, на практичному занятті з «Української мови за професійним спрямуванням» на тему «Правила оформлення офіційних документів: логіка чи абсурд» ми пропонували студентам заповнити на початку практичного заняття перші дві колонки таблиці «ЗаХід» на тему «Вимоги до оформлення документів». У першій колонці «Знаю» студенти коротко зазначають, що вони знають з вимог до оформлення документів. У другій «Хочу дізнатись» – студенти виокремлювали, що вони ще хотіли б дізнатись з цієї теми, що їм було б цікаво. Після проведення практичного заняття заповнювалась третя колонка – «Дізнався/ лась». Викладач разом зі студентами аналізував: чи справдились очікування, які аспекти й бажання студентів не були розкриті, чому треба приділити увагу на наступних практичних. Цей прийом є доволі ефективним для структуривання отриманої інформації. Після декількох застосувань ми помітили, що студенти стали готуватись до такої форми роботи вдома, робили позначки, аналізували отриману інформацію тощо. Отже, такий прийом є доволі ефективним.

На дисципліні «Методика викладання мовно-літературної галузі» з метою визначення найбільш важливих професійних якостей ми використовували прийом «Біографічний вірш». У науковій літературі цей прийом характеризується як «творчий спосіб самоаналізу для підлітків. Підходить для роботи психологів та вчителів-предметників. Ця вправ з критичного мислення допомагає школярам зрозуміти та пояснити важливі критерії особистості» [1]. На нашу думку, використання такого прийому можливо й за інших умов. Студентам у процесі професійної підготовки вкрай важливо розуміти професійні якості особистості майбутнього вчителя початкової школи, з цією метою і використовуємо означений прийом. Розкриємо процедуру його реалізації.

На першому етапі ми підготували список запитань і пропозицій до самопрезентації майбутнього учителя:

- використовуйте прикметники, які допоможуть описати Вас;
- розкажіть про стосунки з іншими (учнями, їхніми батьками, колегами);
- що найбільше подобається в Вашій професії;
- що треба знати, щоб бути успішним фахівцем;
- які у Вас мрії про майбутню професію;
- чого Ви боїтесь у майбутній професії.

Це не остаточний перелік, його можна доповнювати чи скорочувати за бажанням викладача й студентів.

Другий етап – проведення мозкового штурму, мета якого озвучити ідеї за кожним запитанням, що можуть бути включені до вірша.

Третій етап – обговорення умов написання вірша: вірш не обов'язково має бути римованим, це може бути і білий вірш.

Четвертий тип – оприлюднення готових віршів. Спосіб оприлюднення ми узгоджували зі студентами: обмін з сусідом по парті, читання кожним студентом вголос, розміщення на стенді. Відзначимо, що протягом трьох років, студенти різних років навчання обирали різні варіанти презентації.

Такий підхід дозволяв студентам критично виявити професійні особливості, страхи й прагнення, наявність необхідних знань, умінь та навичок для успішної майбутньої професійної діяльності.

Доволі ефективним є також прийом «Барометр», який дозволяє візуалізувати різні точки зору. Під час роботи студенти мають визначитись, якої думки вони дотримуються, й уміти аргументувати її. Так, під час вивчення теми «Роль слова в професійному та звичайному житті людини» з дисципліни «Сучасна українська літературна мова» ми пропонували студентам прикріпити аркуші відповідно до власної точки зору «За», «Проти», «Утримався», тобто студенти мають висловити думку: «Слово виконує головну роль у професійному житті людини» («За»), «Слово виконує головну роль у звичайному житті людини» («Проти»), «Не визначився з відповіддю» («Утримався»). Викладач підраховує кількість голосів за ту чи ту позицію і просить обґрунтувати її. Після проведення практичного заняття, знову проводиться голосування й дискусія про те, чому думки змінилися чи не змінилися.

Отже, використання різних методів і прийомів розвитку критичного мислення у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на заняттях філологічного циклу сприяє ефективному формуванню критичного мислення.

Література

1. Біографічний вірш: самоідентифікація підлітка. Дієвий метод навчити критично мислити. URL : <https://naurok.com.ua/post/biografichniy-virsh-samoidentifikaciya-pidlitka>.

Федренко Марина Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ.
mordovcevanv@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Найголовнішою фігурою у вирішенні завдань початкової освіти є вчитель, який, навчаючи молоде покоління освіти, насамперед має формувати в них знання і навички, які б сприяли інтелектуальному і моральному розвитку.